

Kumar Bağımlılığı ve İntihar Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Haydeh FARAJI¹ , Eylül Doğa DAĞ²

ÖZ

Kumar bağımlılığı, bireylerin ruh sağlığına, kişilerarası ilişkilerine ve mesleki yaşamlarına zarar veren, olumsuz sonuçlara rağmen tekrarlayan kumar oynamalarla karakterize bir davranışsal bağımlılıktır. Kumar sadece kumar bağımlılığı psikopatolojisine sebep olmayan beraberinde birçok psikopatolojiye neden olan bir toplum sağlığı sorunudur. Kumar bağımlılığı birçok ruh sağlığı problemine sebep olurken intihar düşüncesi, intihar girişimi ve tamamlanmış intihara da neden olabileceği bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı, kumar bağımlılığı ve intihar arasındaki ilişkiyi değerlendirmektir. Çalışma, kumar bağımlılığında intihar riskini anlamak ve eşlik eden komorbid bozuklukları tespit etmek açısından ruh sağlığı uzmanlarının tedavi planlamalarına ve bağımlılık önleme çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünüldüğünden önem arz etmektedir. Çalışmada, kumar bağımlılığının güncel tanı kriterlerine yönelik açıklama sunulmuş, ayrıca kumar bağımlılığı ve intihar arasındaki ilişkiye ve eşlik eden komorbid bozukluklara yer verilerek bu amaçla 1980-2022 yılları arasında YÖK-Tez, PubMed, Dergipark ve Google Akademik veri tabanlarında yayınlanmış çalışmaların taranması sonucunda yazılmıştır. Çalışmada, kumar bağımlılığına ve problemlili kumar davranışına sahip olan bireylerde intihar düşüncesi, intihar girişimi ve tamamlanmış intihar oranlarının yüksek olduğu ve eşlik eden komorbid bozuklukların var olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kumar Bağımlılığı, İntihar Düşüncesi, İntihar Girişimi, Tamamlanmış İntihar, Bağımlılık

Makalenin

Geliş Tarihi:
25.05.2022

Kabul Tarihi:
19.08.2022

Yayın Tarihi:
29.12.2022

Atıf/Citation:

Faraji, H. ve Dağ, E. D. (2022). Kumar bağımlılığı ve intihar arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Current Research and Reviews in Psychology and Psychiatry*, 2(2), 184-200.

¹Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye, haydehfaraji@aydin.edu.tr

²İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye, eyluldag@stu.aydin.edu.tr

Evaluation of the Relationship between Gambling Addiction and Suicide

ABSTRACT

Gambling addiction is a behavioral addiction characterized by repetitive gambling despite negative consequences, which harms the mental health, interpersonal relationships and professional lives of individuals. Gambling is a public health problem that not only causes gambling addiction psychopathology, but also causes many psychopathologies. While gambling addiction causes many mental health problems, it is known that it can also cause suicide thoughts, suicide attempts and completed suicide. The purpose of this study is to assess the relationship between gambling addiction and suicide. The study is important because it is thought that it will contribute to the treatment planning and addiction prevention studies of mental health professionals in terms of understanding the risk of suicide in gambling addiction and identifying accompanying comorbid disorders. In the study, an explanation of the current diagnostic criteria of gambling addiction was presented, and the relationship between gambling addiction and suicide and accompanying comorbid disorders were included, and for this purpose, it was written as a result of scanning the studies published in YÖK-Tez, PubMed, Dergipark and Google Academic databases between 1984-2022. In the study, it was concluded that individuals with gambling addiction and problematic gambling behavior have higher rates of, suicide thoughts, suicide attempts and completed suicides, and to have accompanying comorbid disorders.

Keywords: Gambling Addiction, Suicide Thoughts, Suicide Attempts, Completed Suicide, Addiction

Sorumlu Yazar:

Haydeh FARAJI

Beşyol, İnönü Cad. No: 38, 34295, Küçükçekmece/İstanbul, Türkiye, haydehfaraji1@gmail.com

GİRİŞ

Bağımlılık, bireyin kullandığı nesne veya herhangi bir davranışı üzerindeki kontrolünü kaybetmesi olarak tanımlanmaktadır (Ertunç, 2019). Bağımlılık kavramından söz edince bireylerin aklına ilk olarak uyuşturucu, alkol veya nikotin gibi maddeler gelse de birden fazla davranışsal bağımlılıklar da mevcuttur. Son yıllarda yapılan araştırmalarda davranışların bağımlılığa yol açabileceği sonuçlarına ulaşılmıştır (Ögel, 2017). Bu davranışsal bağımlılıklar, internet bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı, egzersiz bağımlılığı, alışveriş bağımlılığı, seks bağımlılığı ve kumar bağımlılığıdır.

Kumar bağımlılığı bireyin ruh sağlığını, aile ilişkilerini, sosyal ilişkilerini, duygusal ilişkilerini ve mesleki hayatını olumsuz derecede etkileyen, sürekli ve tekrar eden istenmeyen/uygunsuz kumar oynama davranışıdır. Kumar oynama bozukluğu yıllar boyunca farklı başlıklar altında toplanmıştır. Kumar bağımlılığı ilk olarak 1980 yılında yayımlanan DSM-III'te "Patalojik Kumar Oynama" adı altında girmiştir (APA, 1980). DSM-IV'te (1994) "Başka yerde sınıflandırılmamış dürtü kontrol bozuklukları" kategorisinde, son olarak 2013 yılında yayımlanan DSM-5'de ise "Madde ile ilişkili bozukluklar ve bağımlılık bozuklukları" kategorisinde ve "Madde ile ilişkili olmayan bozukluklar" başlığında yer almaktadır (APA, 1994, 2013).

Potenza ve arkadaşlarına göre (2002) kumar "Daha değerli bir şeyi elde etme umuduyla değerli bir şeyi riske atmak"tır. Çakıcı'ya göre ise (2019) kumar; bir davranıştır. Bir yarışmanın veya oyunun üzerine para ve/veya değerli bir şey koyarak kazanç amacı taşıyan davranış olarak tanımlanmaktadır. Kumar bağımlısı bireylerin birçoğu çalışarak kazandıkları paraları kumar oynamaya yatırdıkları için sürekli olarak kayıp yaşamakta bireysel ekonomileri olumsuz yönde etkilenmektedir. Bireyin büyük bir maddi gelir kaybı yaşamasıyla beraber aile ve sosyal ilişkileri buna bağlı olarak bozulabilmektedir. Dolayısıyla, ekonomik kayıp beraberinde yalnızlık ve sosyal ilişkilerde anlaşmazlıklar doğurmaktadır. Kumar bağımlılığı olan bireylerin yaşamış olduğu ekonomik kayıplar sonucu sosyoekonomik düzeylerinde gerileme bireylerin ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. 44 kişi ile yürütülen bir araştırmada, bu kişilerin düşük sosyoekonomik düzeye sahip oldukları ve kumar oynamaya bağlı olarak finansal kaynaklarında sorunları olduğu tespit edilmiştir (Błaszczynski ve Farrell, 1998). 1201 kumar bağımlısıyla yapılan bir araştırmada, 233 kumar bağımlısı bireyin intihar ettiği, bunlardan 110'unun ise kumar nedeniyle borçlu oldukları için intihar ettikleri tespit edilmiştir (Wong ve ark., 2010).

İntihar (özkıyım); insanın bedensel, ruhsal veya sosyal acılardan kendini kurtarma amacıyla bilinçli bir şekilde hayatına son verme eylemidir (Çetingüç ve Büyükçakır, 1994; Lester ve Gunn, 2016). Kumar bağımlılığı olan bireylerin yaşadıkları stres, üzüntü ekonomik kayıp gibi durumlar özkıyımına sebep olabilmektedir. 1627 katılımcıdan toplanan verilere göre, problemlili kumar davranışına sahip olan katılımcıların kumar ile ilgili intihar düşüncesi, intihar girişimi ve depresyon bildirdikleri tespit edilmiştir (Barry ve ark., 2008). Yapılan bir diğer araştırmada kumar oynama sorunları olan ve tedavi arayışı içinde olan bireylerin %80'inde intihar düşüncesi olduğunu ve %12'sinin ise intihar girişiminde bulunduğu tespit edilmiştir (McCormick ve ark., 1984). Bir diğer araştırmada ise kumar bağımlılarının %48'nin kumar ile ilgili olarak intihar

düşüncesi öyküsüne sahip olduğu ve %12'sinin ise geçmişlerinde intihar girişiminde buldukları sonucuna varılmıştır (Ledgerwood ve Petry, 2004).

Kumar oynama bozukluğu, bireylerin hayatlarında iş, aile, sosyal, ekonomik sorunlarının yanında intihar girişimi, düşüncesi ve gerçekleşmiş intihara sebep olmaktadır. Birçok araştırma gösteriyor ki, kumar bağımlılığı ve intihar arasında ilişki mevcuttur (McCormick ve ark., 1984; Blaszczyński ve Farrell, 1998; Ledgerwood ve Petry, 2004; Barry ve ark., 2008; Wong ve ark., 2010). Bu çalışma da kumar bağımlılığı ve intihar arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amaçlanmaktadır. Bağımlılık tedavilerinde önleme ve farkındalık çalışmaları önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu çalışma, bağımlılık alanında görev yapan ve önleme çalışmaları düzenleyen bireylere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. Kumar Bağımlılığı

Geçmişten günümüze değişerek ve çeşitlenerek gelen kumar, insanların hayatında büyük bir yer kaplamaktadır. İlerleyen teknoloji ile birlikte artık sadece kumarhanelerde değil, internet üzerinden kolaylıkla oynanabilmektedir.

DSM-5'te kumar oynama bozukluğu tanı kriterleri aşağıdaki gibidir (APA, 2013):

“A. On iki aylık bir süre içinde, aşağıdakilerden en az dördü (ya da daha çoğu) ile kendini gösteren, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da işlevsellikte düşmeye yol açan, sürekli ve yineleyici, sorunlu bir kumar oynama davranışı:”

1. İsteddiği heyecanı ve coşkuyu sağlayabilmek için kişi giderek daha çok miktarlarda parayla kumar oynama gereksinimi duyar.
2. Kumar oynamayı azaltma veya durdurma girişimleri sırasında kişi daha kolay sinirlenen ve huzursuzluk duyan, hisseden biri olur.
3. Kumar oynama davranışını durdurmak, bırakmak ve kontrol altına almak için tekrarlayan, sonuç alamadığı başarısız çabaları vardır.
4. Kişinin devamlı olarak kumar oynama üzerine aşırı kafa yorması (örn. geçmiş zamandaki kumar oynama yaşantılarını yeniden yaşamayı sürekli olarak düşünme hali içinde bulunması, bir sonraki kumar oynama girişimini engellemek ya da tasarlamak, kumar oynamak için para bulma yollarını düşünmek).
5. Sıklıkla, sıkıntı hissederken kumar oynama (örn. suçlu, bunalmış, çökkün, çaresiz).
6. Parayla kumar oynayıp kaybettiğinde, çoğu kez kişinin kaybettiklerini geri kazanmak için yeniden başka gün geri gelmesi (kaybettiklerinin arkasından koşma hali).
7. Ne derece kumar oynadığını saklamak için yalan söyler.
8. Kumar oynaması sebebiyle, önemli bir ilişkisini, işini, eğitimini ya da iş olanağını riske atmış ya da kaybetmiştir.
9. Kumar oynaması sebebiyle içinde bulunduğu umutsuz maddi koşullardan kurtulmak için başkalarının maddi kaynak sağlaması beklentisi içindedir.

1.1. Kumarın Tanımı

Literatürde kumarın tanımı birçok araştırmacı tarafından tanımlanmıştır. Bunlardan başlıca ikisi şu şekildedir; “Kumar, isteyerek riske girmenin temelinde, kazanan ve kaybeden tarafların olduğu ve genellikle her iki tarafta da bir üretim işi olmaksızın servetin yeniden dağılımıdır. Bu

servet dağılımına karar veren süreç daima bir şans elementi içerir veya daima şansa dayanır” (Ögel, 2017). Bir diğer tanım ise; kazanan ve kaybeden tarafın maddi kayıplar yaşadığı, psikolojik, aile ve sosyal ilişkilerinde problemlerin ortaya çıktığı, kazanan tarafın haz, kaybeden tarafın zarara uğradığı ve farklı dalların ele aldığı birden fazla yönü olan bir kavramdır (Babayiğit, 2018).

1.2. Kumarın Tarihçesi

Geçmiş yıllardan günümüze şans oyunları insanların hayatının bir parçası haline gelmiştir. Çok eski zamanlarda yaşayan mağara adamlarının kendi aralarında iddiaya girdikleri arkeolojik çalışmalar sonucunda bulunmuştur. M.Ö.’ki yıllarda “Astragali” oyunun ilkel topluluklar tarafından oynandığı ve bir çeşit şans oyunu olduğu, hayvanların kemikleri üzerinden oynandığı tespit edilmiştir. İnsanların hayvan kemiğinin sert tarafı üste gelirse güney tarafında avlanalım, sert tarafı alta gelirse kuzey tarafında avlanalım gibi şans oyunu oynadığı arkeoloji çalışmaları sonucunda kanıtlanmıştır. Schwartz (2006) “Zamanla astragali evrimleşerek zar haline gelmiştir”. Astragali oyunu ilkel çağda, orta çağda şekil değiştirerek her toplumda oynanmaya devam etmiştir. M.Ö. 300’lü yıllarda Çin halkının zar üzerine iddia oyunları oynadığı ve ilerleyen dönemlerde piyango, bingo ve keno gibi oyunların da Çinliler tarafından geliştirildiği ve daha sonrasında diğer ülkelere yayıldığı tespit edilmiştir (Çakıcı, 2019). Bir efsaneye göre, Çin Duvarı’nın şans oyunlarından elde edilen gelirlerle inşa edildiği, Avrupa ve Amerika’da binaların inşa edilmesi ve bakımı yapılabilmesi amacıyla bazı şans oyunlarının düzenlendiği söylemleri mevcuttur (Bilgin, 2015). M.Ö 3000 yıllarından kalan oyun tahtaları ve zarlar arkeologlar tarafından bulunmuştur. Romalıların düzenledikleri şenliklerde hayvan dövüşleri, iki tekerlekli araba yarışları ve çeşitli zar oyunları oynadıkları arkeolojik kazılar ile bulunmuştur (Arslan, 2007). Bu bulguların tümü, ilkel toplulukların farklı yollarla kumar oynadığını kanıtlar niteliktedir. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte 1990 yılı sonrasında kumar oyunları daha da yaygınlaşmış, telefonda da oynanır hale gelmiştir (Çakıcı, 2019). Kumarın zararlarına rağmen kumar oyunları gelişerek ve çeşitlenerek daha da yaygınlaşmıştır. Devletler kumar oyunlarından maddi gelirler elde etmeleri sebebiyle kumarın zararlarına rağmen kumarın endüstrileşmesinin önüne geçememişlerdir (Çakıcı, 2019). İlk çağlarda avlanmak için bir araç olarak kullanılan kumar zamanla evrimleşerek ve çeşitlenerek günümüzde bir finansal kaynak ve ekonomi aktivitesi haline gelmiştir.

1.3. Kumar Bağımlılığının Belirtileri

Ögel (2017), kumar oynama davranışının bir bağımlılık olup olmadığını tespit etmek için aşağıdaki on kriterin önemli arz ettiğini belirtmektedir. Bunlar;

1. Zihnin kumar ile meşgul olması: Bireyin kafasında sürekli olarak kumar oynama davranışının olması ve bunu düşünmesi.
2. Tolerans geliştirilmesi: Kişinin istediği coşkuyu sağlayabilmek için daha çok miktar parayla kumar oynaması.
3. Kaçma davranışı: Kişinin sıkıntılarından, sorunlarından kaçması ve uzaklaşması için kumar oynaması.
4. Kompulsif şekilde kumarın peşine düşme: Kişinin kumarda kaybettiği parayı tekrar kazanmak için tekrardan kumar oynaması.

5. Dürüst olmamak: Kişi ne derecede kumar oynadığını gizlemek için etrafındakilere yalan söylemesi.
6. İlegal eylemler: Kişinin kumar oynama davranışına devam edebilmesi için gerekli olan parayı yasa dışı elde etmek için yasal olmayan işlere girişmesi.
7. İlişkilerin zarar görmesi: Kişinin kumar oynama davranışından dolayı ilişkilerini, mesleğini riske atması veya yitirmesi.
8. Başkalarına yük olmak: Kişinin kumar oynama sonucunda içinde bulunduğu maddi sıkıntılardan kurtulmak için çevresindeki bireylerden beklenti içinde olması.
9. Kontrol yitimi: Kişinin kumar oynama davranışını denetim altına alabilmesi ya da durdurması için başarısız girişimlerde bulunması.

Bireylerde yukarıdaki belirtilerden bir veya iki tanesinin olması riskli kumar oynama alışkanlığının belirtisi, üç veya dört tanesinin olması problem yaratabilecek kumar alışkanlığının belirtisi ve beş veya daha fazlasının bulunması halinde patolojik kumar bağımlılığının belirtisidir (Ögel, 2017).

1.2. Kumar Bağımlılığında Risk Faktörleri

Bireylerin yaşamında var olan bazı durumlar, özellikler ve faktörler kumar bağımlılığı geliştirme risklerini arttırmaktadır. Kişilerin kaç yaşında olduğu önemli faktörlerden bir tanesidir. Birey küçük yaşta kumar oynamaya başladıysa bağımlılık riski geç yaşta başlayanlara oranla daha yüksek risk taşımaktadır (Ögel, 2017). 18 yaşın altındaki öğrencilerin 18 yaşındaki öğrencilere göre daha çok kumar oynama etkinliklerine katıldığını ve kumar bağımlılığı geliştirme risklerinin daha yüksek olduğu araştırma sonucunda tespit edilmiştir (Yip ve ark., 2017). Erken yaşta kumarla tanışmak, kumar oynama başlamak kumar bağımlılığı için bir risk faktörüdür.

Kişilerin çevresinde kumar oynayan, kumar problem yaşayan akranlarının olması, aile bireylerinin de bu problemleri yaşıyor olması ve/veya kumar bağımlısı olması birey için bir risk faktörüdür. Bir bireyin ailesinde, akranlarında ve sosyal gruplarında kumar oynayan kişiler bulunuyorsa, bu bireyi kumar oynamaya, kumar etkinliklerine katılmaya teşvik eder (Brown, 1988). Bireyin ebeveynlerinden biri veya her ikisi de kumar problem yaşayan kişiler ise, bireyin kumar bağımlılığı ve problemlili kumar oynama davranışı geliştirme riski diğer kişilere göre daha fazladır (Ögel, 2017). Avusturya'da yapılan bir çalışmada, 10 kumarbazın 4'ünden fazlasının, ebeveynlerinin de kumar ile ilgili sorunları olduğu bildirilmiştir (Buth ve ark., 2017). Bireylerin aile ve sosyal gruplarının kumar ile ilgilenmesi, oynaması ve bu tarz etkinliklere katılması risk faktörleri arasındadır.

Cinsiyet, kumar bağımlılığı geliştirilmesinde önemli bir diğer risk faktörüdür. Yıllar boyu yapılan araştırmalar ve istatistikler kumar bağımlılığı yaşayan kişilerin çoğunlukla erkek olduğunu göstermektedir (Ögel, 2017). Merkouris ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan 29 araştırma sonucunda, erkeklerin kadınlara göre kumar bağımlılığı geliştirme riskinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kanada'da yapılan bir araştırmada da erkeklerin kadınlara göre iki kat daha fazla kumar sorunu yaşadığı sonucuna varılmıştır (Stark ve ark., 2012). Erkeklerin kumar bağımlılığı geliştirme, problemlili kumar davranışı sergileme olasılığı kadınlara göre daha fazladır.

Bireyin nasıl bir ailede büyüdüğü ve ebeveyn birlikteliği kumar bağımlılığı için önemli bir risk faktörüdür. Tek bir ebeveyn ile büyümüş olan bireylerin iki ebeveyn ile büyümüş olan bireylere göre kumar bağımlılığı ve problemlili kumar davranışı geliştirme riskleri daha yüksektir. (Buth ve ark., 2017). Avusturya'da 4082 kumar bağımlısı ile yapılan çalışmada tek ebeveyn ile büyüyen katılımcılar, iki ebeveyn ile büyüyen katılımcılara göre DSM-5 Kumar Oynama Bozukluğu kriterlerini karşılama oranı 2.4 kat artmıştır (Buth ve ark., 2017).

Kişileri kumar bağımlılığına yatkın kılabilecek bir diğer risk faktörü ise diğer psikolojik rahatsızlıklardır. Bireylerde Eksen I ve/veya Eksen II bozukluklarından herhangi birinin varlığı kişiyi kumar bağımlılığına daha yatkın kılmaktadır (Barry ve ark., 2011). Başka bir diğer araştırmada 4082 kumar bağımlısının %71'i psikolojik bazı sorunlar yaşadığını bildirmiştir (Buth ve ark., 2017). Major depresyon, madde bağımlılığı, şizoid kişilik bozukluğu, kaçingın kişilik bozukluğu ve fobilerin varlığı kişiyi kumar bağımlılığına yatkın kılmaktadır (Barry ve ark., 2011). ABD'de yapılan araştırmada, madde kullanımı, kaygı bozuklukları, duygu durum bozuklukları ve kişilik bozukluklarının kumar bağımlılığı için risk faktörü olduğu, kumar bağımlılarının aynı zamanda alkol kullanım bozukluğu, sigara bağımlılığı, madde kullanım bozukluğu olduğunu da tespit etmişlerdir (Petry ve ark., 2005). Bireylerin herhangi bir ruhsal bozukluk yaşıyor olması kumar bağımlılığı riskini arttırmaktadır.

2. İntihar (Özkıym)

Yaşam boyunca tüm dünyada en mühim ölüm ve morbidite sebepleri arasında yeri olan intihar, dünya nüfusunda artış göstermektedir (Atay ve Gündoğar, 2004). Verilere göre, her sene yaklaşık 20 milyon insan intihar girişiminde bulunmakta bununla beraber 1 milyona yakın birey intihar sebebiyle yaşamına son vermektedir (Faraji, 2022). Dünya Sağlık Örgütü'nün araştırmalarına göre, toplumda intihar oranı 100.000'de 15.1, en yüksek intihar oranı 100.000'de 95.3 olarak saptanmıştır (Atay ve Gündoğar, 2004). İntiharların sık görülme oranları yaş ve cinsiyete göre farklılık göstermektedir (Faraji, 2022). Ülkemizde Ankara ilinde intihar girişimleri ile ilgili yapılan araştırmada 1989 yılında intihar girişimi sıklığı yüz binde 107; 1995 yılında ise yüz binde 113 olarak tespit edilmiştir (Atay ve Kerimoğlu, 2003). Kadın ve erkek intihar oranları incelendiğinde, erkeklerde intihar oranı kadınlara göre 3.5 kat daha fazladır (Atay ve Gündoğar, 2004). Buna ek olarak, intihar girişimi oranlarında kadınların erkeklere göre intihar girişiminde bulunma oranı 4 kat daha fazladır (Welch, 2001). Yapılan analizlere göre, çevrelerine daha açık ve kendilerine ulaşmakta zorlanmayan bireylerin intihar girişiminde buldukları, çevreye kapalı ve kendilerine ulaşmakta zorlanan bireylerin ise tamamlanmış intihar tanısı aldıkları tespit edilmiştir (Bulut ve ark., 2012).

2.1. İntiharın Tanımı

İntihar, bireyin isteyerek ve bilinçli bir şekilde kendi yaşamına son vermesidir. Batı dillerinde "suicide" kelimesi Tanzimat ile beraber "kendini katletme" yerine Türkçeye "intihar" olarak çevrilmiştir (Bulut ve ark., 2012; Faraji, 2022). Uluslararası Ruh Sağlığı Enstitüsü intiharı üç ana başlık altında toplamıştır. Bunlardan ilki tamamlanmış intihar olarak adlandırılmaktadır. Bireyin içindeki saldırganlık içgüdüleri bireyi etkilemekte ve kişi ölüm arayışında bulunmaktadır. Burada birey intihar eder ve ölümle sonuçlanır (Faraji, 2022). İkinci ise, intihar girişimi olarak adlandırılmaktadır. Birey intihar girişiminde bulunur ve bu durum ölümle sonuçlanmaz (Bulut ve ark., 2012). Sonuncusu ise, intihar fikridir. Burada birey kendi yaşamına

son vermek amacıyla girişimde bulunurken çevresine intihar girişiminde bulunacağına dair haber ve ipucu vermektedir (Faraji, 2022).

2.2. İntiharın Tarihçesi

Yaşam boyunca intihar ile ilgili eylemler ve görüşler şekil değiştirmiştir. Bazı toplumlar intiharı, şeytanın işi ve Tanrıların öfkesini çeken bir girişim olarak adlandırdıkları bilinmektedir (Odağ, 1995). Roma'da yaşayan köleler ise maruz kaldıkları ağır işlerden ve gördükleri muameleden dolayı intihar girişimde bulunma oranları çok yüksekti ve buna bağlı olarak eğer bir köle intihar girişiminde bulunursa toplum o kişiye ahlaksız gözüyle bakardı (Bulut ve ark., 2012). Geçmiş zamanda bazı toplumlar intihar eden bireylerin evlerini yakmış ve bedenlerinin gömülmesine engel olmuştur. İngiltere'de 1955 yılına kadar intihar girişiminde bulunan kişiler ceza almışlardır. Nijerya, Uganda ve Kenya'da yaşayan altı kabilede intihar eden bireylere ellemenin uğursuzluk getireceğine inanmaktadırlar. Buna karşın Trikopia'da intihar eylemlerinin bazı türleri saygınlık ve hayranlık uyandırmaktadır (Odağ, 1995). Hristiyan dinine göre intihar durumu hoş karşılanmamakta, Tanrının verdiği canı birey kendi isteğiyle alamamaktadır inancı mevcuttur. İslam dininde de intihar hoş karşılanmamakta, hiçbir bireyin kendini öldürmemesi gerektiği görüşü yer almaktadır (Bulut ve ark., 2012; Faraji, 2022). Buna karşın Buda ve Brahman dinleri intiharı bir günah olarak görmemektedirler (Odağ, 1995).

2.3. Aile Bireylerinde Kumar Bağımlılığı ve İntihar

Aile bireylerin problemlili kumar davranışı sergilemesi çocuklar ve gençler üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır. Ebeveynlerin kumar bağımlısı ve/veya problemlili kumar davranışına sahip olması çocuğun gelecekte kumar bağımlısı geliştirme riskini arttırmaktadır (Darbyshire ve ark., 2001). Yapılan bir araştırmada problemlili kumar davranışı olan ebeveynlerin çocuklarının kumar oynama olasılığının diğer akranlarına göre dört kat daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Abbott ve ark., 1995). 892 lise öğrencisiyle yapılan bir araştırmada, ebeveynleri kumarbaz olan katılımcıların çocuklarının kumar oynadığı tespit edilmiştir (Lesieur ve Klein, 1987). Kumar bağımlıların ailesini inceleyen araştırmalarda, kumar bağımlıların çocukken ebeveyn ve kardeşleri tarafından kumarla tanıştırıldıkları ve aile üyeleri ile kumar oynadıkları tespit edilmiştir (Gupta ve Derevensky, 1998; Jacobs, 2000; Ladouceur ve ark., 2001; Delfabbro ve Thrupp, 2003; Felsher ve ark., 2003; Viatro ve ark., 2008). Black ve meslektaşlarının (2006) kumar bağımlılarıyla yaptığı bir çalışmada, katılımcıların %12.4'ünün ebeveynlerinde problemlili kumar oynama davranışı olduğu sonucuna varılmıştır. 517 kumar bağımlısıyla yapılan bir araştırmada, katılımcılar kumar bağımlısı ebeveyne sahip olma kriterlerine göre iki gruba ayrılmış ve karşılaştırılmıştır. Ebeveynlerinin kumar bağımlısı olan katılımcıların olmayan katılımcılara göre daha erken kumar oynamaya başladıkları tespit edilmiştir (Schreiber ve ark., 2009). Kumar bağımlılarıyla yapılan bir diğer araştırmada, katılımcıların gelişim döneminde en az bir aile üyesinin (%16.5 baba, %7.5 anne, %7.6 kardeş) problemlili kumar davranışına sahip olduğu tespit edilmiştir. Üniversite öğrencileriyle yapılan bir araştırmada, problemlili kumar davranışı sergileyen öğrencilerin ebeveynlerinin en az birinde geçmiş kumar bağımlılığı öyküsü tespit edilmiştir (King ve ark., 2010). Kumar bağımlısı ailelerin incelendiği diğer araştırmalarda, kumar oynayan bir kardeşe sahip olmanın ergen bireylerde problemlili kumar davranışı gelişimi için risk faktörü olduğu sonucuna varılmıştır (Grupta ve Derevensky, 1997; Dickson ve ark., 2002; Canale ve ark., 2017). Kumar bağımlılığı

olan ailelerin intihar oranlarını inceleyen çalışmalarda, katılımcıların ebeveynlerinin %28'inde kumar sorunu olduğu, %17'sinin intihar girişiminde bulunduğu ve %8'inin ebeveynlerinde de intihar girişimi bulunduğu tespit edilmiştir. (Ciarrocchi ve Richardson, 1989). Yapılan bir diğer araştırmada, 469 intihar girişiminden %14.9'unun ailesinde de intihar girişimi olduğu tespit edilmiştir (Nakagawa ve ark., 2001). Yapılan bir diğer araştırmada, katılımcıların %37'sinin ailesinde de kumar bağımlısı ve intihar girişimi öyküsü olduğu ve katılımcıların %27'sinin aynı zamanda intihar girişimi olduğu tespit edilmiştir (Black ve ark., 2015).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kumar bağımlılığı ve intihar arasındaki ilişkiye yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde araştırmaların kumar bağımlılığı tanısı alan ve problemlili kumar davranışına sahip bireylerde intihar düşüncesi, girişimi ve tamamlanmış intihar ilişkilerinin oranlarının varlığını bildiren ayrıntılı çalışmalar ve açıklamaların mevcut olduğu görülmektedir. Buna karşın, özellikle kumar bağımlılığı ve tamamlanmış intihar oranları hakkında sınırlı veriler de sunulmaktadır. Ek olarak, kumar bağımlılığının genellikle tek başına ortaya çıkmadığı, eşlik eden bir diğer ruh sağlığı problemlerin olduğu görülmektedir.

Literatürde kumar bağımlılığı ve intihar düşüncesi ve girişimlerine yönelik ortaya konan ayrıntılı çalışmalara bakıldığında; problemlili kumar oynama davranışına sahip yetişkin bireylerin topluluk oranlarına göre intihar girişiminde bulunma ve intihar düşüncelerine sahip olma olasılığının yüksek olduğu tespit edilmiştir (Wardle ve ark., 2020). Tedavi gören kumar bağımlılarının %20'si intihar düşüncesi (Paterson ve ark., 2021), %20'sinin intihar girişiminde bulunduğu %77'sinin ise intihar düşüncesine sahip olduğu tespit edilmiştir (Frank ve ark., 1991). 3549 katılımcıdan oluşan araştırmada problemlili kumar oynama davranışı olan 62 erkekten 24'ünün son bir yılda intihar girişiminde bulunduğu ve intihar girişiminde bulunan 85 kadının 13'ünün problemlili kumar davranışına sahip olduğu tespit edilmiştir (Wardle ve McManus, 2021). Yapılan bu araştırma sonucunda problemlili kumar davranışı olan bireylerde yüksek intihar girişimleri olduğu tespit edilmiştir (Wardle ve McManus, 2021). Kumar yardım hattını arayan kumar bağımlılarının yaklaşık yüzde 80'i, arama sırasında intihara eğilimli olduklarını bildirmişlerdir (Maccallum ve Blaszczyński, 2003). Kumar bağımlılarının nüfusa göre daha yüksek problemlili kumar davranışına sahip olduğu ve problemlili kumar davranışının intihar eğilimi ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır (Etuk ve ark., 2020). Yapılan bir diğer araştırmada ise kumar oynamaya başlamanın intihar düşünce riskini arttırdığı tespit edilmiştir (Ahuja ve ark., 2021). Kumarhanelerin ve bir kumar çeşidi olan piyangoğunun intihar oranları ile ilişkisinin araştırıldığı bir çalışmada 714 eyaletin verileri incelenmiş olup, kumar oynamanın artmasıyla intihar oranlarının da arttığı görülmüştür (Daraban ve Thies, 2011).

Petry ve Kiluk (2002) kumar bağımlılığı sebebiyle tedavi arayışı içinde olan 342 bireyin %49'unun yaşamları boyu intihar düşüncesine sahip olduğu, %17'sinin ise intihar girişiminde bulunduğunu tespit etmişlerdir. Bir yıl sonra Petry (2003) tarafından yapılan bir diğer araştırmada ise hastanede yatışı sağlanarak tedavi gören 50 kumar bağımlısının %80'inin intihar düşüncesi olduğu, %12'sinin ise intihar girişiminde bulunduğu tespit edilmiştir. Tedavi arayışında olan kumar bağımlılarıyla yapılan başka bir çalışmada kumar bağımlılarının %81'inin intihar düşüncesi, %30'unun ise intihar girişiminde buldukları sonucuna varılmıştır (Battersby ve ark., 2006). Kumar bağımlılarıyla yapılan 12 aylık bir çalışmada bağımlıların

%39.5'inde hayatlarının bir döneminde intihar girişiminde buldukları, bu girişimlerin %64'ünün kumar ile ilgili olduğu tespit edilmiştir (Kausch, 2003).

Avusturya Madde Dışı Bağımlılık Araştırmaları Derneği tarafından 862 kumar bağımlısıyla yapılan bir çalışmada intihar girişimi oranlarının %4 ile %40 arasında olduğu ve intihar düşüncelerinin ise %12 ile %92 arasında olduğu bildirilmiştir (Thon ve ark., 2014). Geniş kapsamlı bir literatür çalışmasında, kumar bağımlılığının ve geçmişinde problemlili kumar oynama davranışı olan bireylerin intihar girişimi için risk altında olduğu tespit edilmiştir (Andreeva ve ark., 2022). Livingstone ve Rintoul (2021) kumar bağımlıların artan intihar düşüncesi ve intihar eğilimi için risk altında olduğunu ve buna bağlı olarak kumar bağımlılığının ruh sağlığı üzerindeki intihar etkisinin üzerinde durmanın önemini vurgulamışlardır. Bu açıdan; bir davranışsal bağımlılık olan kumar bağımlılığı söz konusu olduğunda, intihar düşüncesi ve girişimlerinin önemli bir ruh sağlığı problemi olarak ele alınabileceği söylenebilir.

Kumar bağımlılığı ve tamamlanmış intihar oranlarının incelendiği sınırlı çalışmalara bakıldığında; Kanada'da adli tıp son yirmi yılda 400'den fazla bir oranda intihar vakalarının kumar ile ilgili olduğunu bildirmiştir (Gagnon ve Leclerc, 2018). İşveç'te kumar bağımlısı 2099 bireyin intihara bağlı ölümlerinde genel nüfusa göre 15 kat artış olduğu tespit edilmiştir (Karlsson ve Håkansson, 2018). İntihar vakalarının incelendiği bir diğer çalışmada 150 intihar vakasından 17'sinin kumar bağımlısı olduğu tespit edilmiştir (Wong ve ark., 2010). 19-25 yaşları arasındaki yetişkinlerde intihar sebeplerinin araştırıldığı bir çalışmada 23 kişiden 5'inin kumar sebebiyle intihar ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Kaggwa ve ark., 2021).

Kumar bağımlılığı ve intihar bağlamında üzerinde durulması gereken unsurlar arasında bireylerin sahip olduğu diğer ruh sağlığı problemlerinin de bulunduğu görülmektedir. Kumar bağımlılığına eşlik eden diğer ruh sağlığı problemleri, erken başlangıç, eşlik eden kişilik bozuklukları ve kumarın getirdiği mali kayıplar ile bağlantılı olarak ortaya çıkan intiharın varlığı göz önünde bulundurulduğunda; duygudurum bozukluklarının, kişilik bozukluklarının, madde kötüye kullanımının, erken başlangıçlı kumar oynama davranışının ve mali kayıpların intihar davranışını etkilediği ve bireyleri intihara yatkın kıldığı görülmektedir. Literatür de bu kapsamda yapılan araştırmalara bakıldığında; intihar düşüncesine sahip olan kumar bağımlıların iflas ettiği ve intihar etmeden önceki ay daha fazla para harcadıkları tespit edilmiştir (Giovanni ve ark., 2017). Kumar bağımlıların yaşadıkları zorluklar araştırılırken kişilerarası ilişkilerin bozulması, finansal zorlukların içinde intihar girişimlerin bulunduğu tespit edilmiştir (Bramley ve ark., 2020). Yapılan bir çalışmada kumar oynayan bireylerde, kumar oynama ile ilgili borç sorunlarının intihar dahil olmak üzere psikososyal işlevselliklerinin bozulmaları arttırdığı tespit edilmiştir (Swanton ve Gainsbury, 2020). Wong ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışmada kumar bağımlısı olan ve intihar eden bireylerin incelendiği psikolojik otopsi araştırmasında bireylerin mali kayıp yaşadığı ve buna bağlı olarak intiharla ilişkisi olabileceği ve ölmeden önce bireylerin yarısının duygudurum bozuklukları olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan bir diğer çalışmada ise intihar öyküsü bulunan kumar bağımlıların %73'ünün madde kötüye kullanımı ve intihar öyküsü olanların intihar öyküsü olmayanlara göre daha yüksek madde kötüye kullanım oranı olduğu tespit edilmiştir (Manning ve ark., 2015). Hodgins ve

arkadaşları (2006) tarafından yapılan çalışmada erken başlangıç, madde kullanımı, duygudurum bozuklukları ve mali kayıpların kumar bağımlısı bireylerde intihar davranışına karşı etkili olduğu öne sürülmüştür. Yaptıkları çalışmada, intihar düşüncesi olmayan katılımcılar, intihar düşüncesi ve girişimi olan katılımcılar ve intihar girişiminde bulunan katılımcıları gözlemlemiştir. Erken kumar oynamaya başlayan bireylerde intihar düşüncesinin fazla olduğunu ve gözlem yapılırken intihar girişiminde bulunan katılımcıların madde kötüye kullanımı olduğu tespit edilmiştir (Hodgins ve ark., 2006).

Kumar bağımlılığına eşlik eden duygudurum bozukluklarından biri olan depresyonu araştıran bir çalışmada, hem erkek hem kadın kumar bağımlılarının depresyona sahip olduğu ve kadınlarda depresyona bağlı olarak intihar düşünce ve girişimlerinin olduğu tespit edilmiştir (Martins ve ark., 2004). Kumar bağımlılığına eşlik eden duygudurum bozukluklarından biri olan bipolar bozukluğu, kumar bağımlılarında görülmektedir. Yapılan bir araştırmada bu oran %12.6 olarak tespit edilmiştir (Lorains ve ark., 2011). Kumar bağımlılarında bipolar bozukluğunu inceleyen bir diğer araştırmada erkeklerde %19.5 kadınlarda ise %7.8 olarak bipolar bozukluğu görülmüştür (Kennedy ve ark., 2010). Kumar bağımlılarıyla yapılan bir çalışmada bipolar bozukluk genel popülasyona göre dört kat daha fazla çıkmıştır (Jones ve ark., 2015). 36984 kumar bağımlısıyla yapılan çalışmada ise bipolar bozukluk oranı nüfusa göre iki kat daha yüksek çıkmıştır (McIntyre ve ark., 2007). Çalışmalar gösteriyor ki kumar bağımlılığına eşlik eden duygudurum bozukluklarından biri olan bipolar bozukluğu göz ardı edilmemelidir.

Kumar bağımlılarında kişilik bozukluklarını araştıran geniş kapsamlı bir literatür çalışmasında sırasıyla en yaygın olarak görülen B kümesi kişilik bozuklukları ve sırasıyla A ve C kümesi kişilik bozuklukları olduğu tespit edilmiştir (Vaddiparti ve Cottler, 2017). Kumar bağımlılarıyla yapılan bir çalışma katılımcıların %61.1'i B kümesi kişilik bozukluğu teşhisi aldığı tespit edilmiştir (Kruegelbach, 2006). Kumar bağımlılarının %16'sında BKB, %8'inde ise antisosyal ve narsistik kişilik bozukluğu olduğu saptanmıştır (Montalvo ve Echeburúa, 2004). Kumar bağımlılığına eşlik eden kişilik bozukluklarından biri olan antisosyal kişilik bozukluğu hakkında yapılan araştırmalar incelendiğinde nüfusta antisosyal kişilik bozukluğu yaygınlık oranları %0.6 ile %3.6 arasında değişkenlik gösterirken, kumar bağımlılarında bu oran %35 olarak tespit edilmiştir (Grant ve ark., 2004). Kumar bağımlılığına sahip bireyler arasında antisosyal kişilik bozukluğu oranının %16.5 olduğu tespit edilmiştir (Pietrzak ve Petry, 2005). Tedavi gören kumar bağımlıları arasında ise antisosyal kişilik bozukluğu oranlarının %14.5 olduğu görülmektedir (Ibanez ve ark., 2001).

Mevcut literatür kumar oynama davranışının ve kumar bağımlılığının eski çağlardan itibaren günümüze kadar gelişerek geldiğini ve bazı etkenlerin, özelliklerin ve faktörlerin bireyler için risk faktörü olduğunu düşündürmektedir. Kumar bağımlılığını değerlendirebilmek için tanı kriterlerinin toplum tarafından bilinmesi toplumu kumar bağımlılığı hakkında bilinçlendirebilir ve tedaviye yönlendirebilir. Toplum kumar oynama davranışının ve kumar bağımlılığının bireylerin hayatındaki etkilerini, beraberinde getirdiği başka psikopatolojileri ve bireyleri kumar oynamaya yatkın kılan risk faktörleri hakkında bilinçlenirler ise önleme çalışmaları hız kazanabilir ve toplum ruh sağlığı iyileşebilir. Yapılan çalışmalar kumar bağımlılığının intihar ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu kanıtlar niteliktedir. Kumar bağımlılığının intihar ile olan ilişkisi düşünüldüğünde, kumar bağımlılığı olan bireylerde artan intihar riskini tanımak,

anlamak ve eşlik eden diğer ruh sağlığı problemlerin görüldüğü komorbid bozuklukları tespit etmek kritik bir önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu hususlar kumar bağımlılığı ve/veya problemlili kumar oynama davranışına sahip bireylerin tedavileri için yol haritası çizilmesinde ve tedavi sürecinde gerekli tedavinin uygulanmasında ruh sağlığı uzmanlarına yardımcı olacaktır.

Finansal Destek: Yazar bu yazı için herhangi finansal destek almamıştır.

KAYNAKLAR

- Abbott D. A., Cramer S. L. ve Sherrets S.D. (1995) Pathological gambling and the family: Practice implications. *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services*, 76(4), 213-219. <https://doi.org/10.1177/104438949507600402>
- Ahuja, M., Werner, K. B., Cunningham-Williams, R. M. ve Bucholz, K. K. (2021). Racial associations between gambling and suicidal behaviors among black and white adolescents and young adults. *Current Addiction Reports*, 8(2), 246-254. <https://doi.org/10.1007/s40429-021-00374-8>
- American Psychiatric Association. (1980). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. American Psychiatric Publishing.
- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. American Psychiatric Publishing.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. American Psychiatric Publishing.
- Andreeva, M., Audette-Chapdelaine, S. ve Brodeur, M. (2022). Gambling-Related completed suicides: A scoping review. *Addiction Research & Theory*, 30(2), 1-12. <https://doi.org/10.1080/16066359.2022.2055001>
- Arslan, A. (2007). Roma halkının sevdiği bir oyun: Duodecim Scripta. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(17), 33-43.
- Atay, M. ve Gündoğar, D. (2004). İntihar davranışında risk faktörleri: Bir gözden geçirme. *Kriz Dergisi*, 12(3), 39-52. https://doi.org/10.1501/Kriz_0000000211
- Atay, M. ve Kerimoğlu, E. (2003). Ergenlerde intihar davranışı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 10(3), 128-136.
- Babayiğit, B. (2018). Kumar oynama ve kumar oynanması için yer ve imkân sağlama fiilleri. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 34, 283-315.
- Barry, D. T., Stefanovics, E. A., Desai, R. A. ve Potenza, M. N. (2011). Gambling problem severity and psychiatric disorders among Hispanic and white adults: Findings from a nationally representative sample. *Journal of Psychiatric Research*, 45(3), 404-411. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2010.07.010>
- Barry, D. T., Steinberg, M. A., Wu, R. ve Potenza, M. N. (2008). Characteristics of black and white callers to a gambling helpline. *Psychiatric Services*, 59(11), 1347-1350.

- Battersby, M., Tolchard, B., Scurrah, M. ve Thomas, L. (2006). Suicide ideation and behaviour in people with pathological gambling attending a treatment service. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 4(3), 233-246.
- Bilgin, Ç. (2015). *Üniversite öğrencilerinde patolojik kumar oynamanın çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi.
- Black, D. W., Coryell, W., Crowe, R., McCormick, B., Shaw, M. ve Allen, J. (2015). Suicide ideations, suicide attempts, and completed suicide in persons with pathological gambling and their first-degree relatives. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 45(6), 700-709. <https://doi.org/10.1111/sltb.12162>
- Black, D. W., Monahan, P. O., Temkit, M. H. ve Shaw, M. (2006). A family study of pathological gambling. *Psychiatry Research*, 141(3), 295-303. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2005.12.005>
- Blaszczynski, A. ve Farrell, E. (1998). A case series of 44 completed gambling-related suicides. *Journal of Gambling Studies*, 14(2), 93-109. <https://doi.org/10.1023/a:1023016224147>
- Bramley, S., Norrie, C. ve Manthorpe, J. (2020). Exploring the support for UK migrants experiencing gambling-related harm: Insights from two focus groups. *Public Health*, 184, 22-27. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2020.04.005>
- Bulut, E., Küçükler, H. ve Bulut, N. (2012). İntiharın kısa tarihçesinden sebep ve yöntemlerine genel bir bakış. *Cumhuriyet Medical Journal*, 34(1), 128-137. <http://dx.doi.org/10.7197/1305-0028.942>
- Buth, S., Wurst, F. M., Thon, N., Lahusen, H. ve Kalke, J. (2017). Comparative analysis of potential risk factors for at-risk gambling, problem gambling and gambling disorder among current gamblers-results of the austrian representative survey 2015. *Frontiers in Psychology*, 8(2188), 1-11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.02188>
- Çakıcı, M., (2019). Kumar bağımlılığı ve tedavisi. *Bağımlılık, tanı, tedavi, önleme* içinde (s.739-756). Yeşilay Yayınları.
- Canale, N., Vieno, A., Griffiths, M. D., Siciliano, V., Cutilli, A. ve Molinaro, S. (2017). I am becoming more and more like my eldest brother!: The relationship between older siblings, adolescent gambling severity, and the attenuating role of parents in a large-scale nationally representative survey study. *Journal of Gambling Studies*, 33(2), 425-435. <https://doi.org/10.1007/s10899-016-9643-5>
- Çetingüç, M. ve Büyükçakır, C. (1994). Askeri ortamlarda intihar sorunu. *Kriz Dergisi*, 2(1), 247-249.
- Ciarrocchi, J. ve Richardson, R. (1989). Profile of compulsive gamblers in treatment: Update and comparisons. *Journal of Gambling Behavior*, 5(1), 53-65.
- Daraban, B. ve Thies, C. F. (2011). Estimating the effects of casinos and of lotteries on bankruptcy: A panel data set approach. *Journal of Gambling Studies*, 27(1), 145-154. <https://doi.org/10.1007/s10899-010-9187-z>
- Darbyshire, P., Oster, C. ve Carrig, H. (2001). Children of parent (s) who have a gambling problem: A review of the literature and commentary on research approaches. *Health & Social Care in The*

- Community*, 9(4), 185-193.
- Delfabbro, P. ve Thrupp, L. (2003). The social determinants of youth gambling in South Australian adolescents. *Journal of Adolescence*, 26(3), 313-330. [https://doi.org/10.1016/S0140-1971\(03\)00013-7](https://doi.org/10.1016/S0140-1971(03)00013-7)
- Dickson, L. M., Derevensky, J. L. ve Gupta, R. (2002). The prevention of gambling problems in youth: A conceptual framework. *Journal of Gambling Studies*, 18(2), 97-159. <https://doi.org/10.1023/a:1015557115049>
- Ertunç, S. (2019). *Alkol ve madde bağımlılığı tedavisi gören bireylerin görüşlerine göre serbest zaman aktivitelerinin alkol ve madde bağımlılığı tedavi sürecindeki rolü* [Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Etuk, R., Shirk, S. D., Grubbs, J. ve Kraus, S. W. (2020). Gambling problems in US military veterans. *Current Addiction Reports*, 7(2), 210-228. <https://doi.org/10.1007/s40429-020-00310-2>
- Faraji, H. (2022). Depresyon ve intihar. K. Güler (Ed.), *Depresyona klinik bir bakış* içinde (s. 435- 438). Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Frank, M. L., Lester, D. ve Wexler, A. (1991). Suicidal behavior among members of Gamblers Anonymous. *Journal of Gambling Studies*, 7(3), 249-254.
- Gagnon, K. ve Leclerc, W. (2018). Loterie video: Au moins 400 suicides liés au jeu au Québec. *La Presse*. <https://www.lapresse.ca/actualites/enquetes/201809/28/01-5198306-loterie-video-au-moins-400-suicideslies-au-jeu-au-quebec.php> adresinden 20 Nisan 2022 tarihinde alınmıştır.
- Giovanni, M., Fabiola, S., Federica, F., Mariangela, C., Nicola, P., ... Massimo, D. G. (2017). Gambling disorder and suicide: An overview of the associated co-morbidity and clinical characteristics. *International Journal of High Risk Behaviors and Addiction*, 6(3), 1-10. <https://doi.org/10.5812/ijhrba.30827>
- Grant, B. F., Hasin, D. S., Stinson, F. S., Dawson, D. A., Chou, S. P., ... Pickering, R. P. (2004). Prevalence, correlates, and disability of personality disorders in the United States: Results from the national epidemiologic survey on alcohol and related conditions. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 65(7), 948-958.
- Gupta, R. ve Derevensky, J. L. (1998). Adolescent gambling behavior: A prevalence study and examination of the correlates associated with problem gambling. *Journal of Gambling Studies*, 14(4), 319-345.
- Hodgins, D. C., Mansley, C. ve Thygesen, K. (2006). Risk factors for suicide ideation and attempts among pathological gamblers. *American Journal on Addictions*, 15(4), 303-310. <https://doi.org/10.1080/10550490600754366>
- Ibáñez, A., Blanco, C., Donahue, E., Lesieur, H. R., Pérez de Castro, I., ... Sáiz-Ruiz, J. (2001). Psychiatric comorbidity in pathological gamblers seeking treatment. *American Journal of Psychiatry*, 158(10), 1733-1735. <https://doi.org/10.1176/ajp.158.10.1733>
- Jacobs, D. F. (2000). Juvenile gambling in North America: An analysis of long term trends and future prospects. *Journal of Gambling Studies*, 16(2), 119-152. <https://doi.org/10.1023/a:1009476829902>

- Jones, L., Metcalf, A., Smith, K. G., Forty, L., Perry, A., ... Rogers, R. D. (2015). Gambling problems in bipolar disorder in the UK: Prevalence and distribution. *The British Journal of Psychiatry*, 207(4), 328-333. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.114.154286>
- Kaggwa, M. M., Muwanguzi, M., Nduhuura, E., Kajjimu, J., Arinaitwe, I., ... Rukundo, G. Z. (2021). Suicide among Ugandan university students: Evidence from media reports for 2010-2020. *BJPsych International*, 18(3), 63-67. <https://doi.org/10.1192/bji.2021.13>
- Karlsson, A. ve Håkansson, A. (2018). Gambling disorder, increased mortality, suicidality, and associated comorbidity: A longitudinal nationwide register study. *Journal of Behavioral Addictions*, 7(4), 1091-1099. <https://doi.org/10.1556/2006.7.2018.112>
- Kausch, O. (2003). Suicide attempts among veterans seeking treatment for pathological gambling. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 64(9), 1031-1038.
- Kennedy, S. H., Welsh, B. R., Fulton, K., Soczynska, J. K., McIntyre, R. S., ... Martin, N. (2010). Frequency and correlates of gambling problems in outpatients with major depressive disorder and bipolar disorder. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 55(9), 568-576. <https://doi.org/10.1177/070674371005500905>
- King, S. M., Abrams, K. ve Wilkinson, T. (2010). Personality, gender, and family history in the prediction of college gambling. *Journal of Gambling Studies*, 26(3), 347-359. <https://doi.org/10.1007/s10899-009-9163-7>
- Kruedelbach, N., Walker, H. I., Chapman, H. A., Haro, G., Mateu, C. ve Leal, C. (2006). Comorbidity on disorders with loss of impulse-control: Pathological gambling, addictions and personality disorders. *Actas Españolas de Psiquiatría*, 34(2), 76-82.
- Ladouceur, R., Vitaro, F., & Côté, M. A. (2001). Parents' attitudes, knowledge, and behavior toward youth gambling: A five-year follow-up. *Journal of Gambling Studies*, 17(2), 101-116. <https://doi.org/10.1023/a:1016616412473>
- Ledgerwood, D. M. ve Petry, N. M. (2004). Gambling and suicidality in treatment-seeking pathological gamblers. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 192(10), 711-714. <https://doi.org/10.1097/01.nmd.0000142021.71880.ce>
- Lesieur, H. R. ve Klein, R. (1987). Pathological gambling among high school students. *Addictive Behaviors*, 12(2), 129-135. [https://doi.org/10.1016/0306-4603\(87\)90019-0](https://doi.org/10.1016/0306-4603(87)90019-0)
- Lester, D. ve Gunn, J. F. (2016). Psychology of suicide. *Handbook of Stress*, 1(1), 267-272. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-800951-2.00032-7>
- Livingstone, C. ve Rintoul, A. (2021). Gambling-related suicidality: Stigma, shame, and neglect. *The Lancet Public Health*, 6(1), 4-5. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(20\)30257-7](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(20)30257-7)
- Lorains, F. K., Cowlishaw, S. ve Thomas, S. A. (2011). Prevalence of comorbid disorders in problem and pathological gambling: Systematic review and meta-analysis of population surveys. *Addiction*, 106(3), 490-498. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2010.03300.x>
- Maccallum, F. ve Blaszczynski, A. (2003). Pathological gambling and suicidality: An analysis of severity and lethality. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 33(1), 88-98.

- Manning, V., Koh, P. K., Yang, Y., Ng, A., Guo, S., Kandasami, G. ve Wong, K. E. (2015). Suicidal ideation and lifetime attempts in substance and gambling disorders. *Psychiatry Research*, 225(3), 706-709. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2014.11.011>
- Martins, S. S., Tavares, H., Lobo, D. S., Galetti, A. M. ve Gentil, V. (2004). Pathological gambling, gender, and risk-taking behaviors. *Addictive Behaviors*, 29(6), 1231-1235. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2004.03.023>
- McCormick, R. A., Russo, A. M., Ramirez, L. F. ve Taber, J. I. (1984). Affective disorders among pathological gamblers seeking treatment. *The American Journal of Psychiatry*, 141(2), 215-218. <https://doi.org/10.1176/ajp.141.2.215>
- McIntyre, R. S., McElroy, S. L., Konarski, J. Z., Soczynska, J. K., Wilkins, K. ve Kennedy, S. H. (2007). Problem gambling in bipolar disorder: Results from the Canadian Community Health Survey. *Journal of Affective Disorders*, 102(1-3), 27-34. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2006.12.005>
- Merkouris, S. S., Thomas, A. C., Shandley, K. A., Rodda, S. N., Oldenhof, E. ve Dowling, N. A. (2016). An update on gender differences in the characteristics associated with problem gambling: A systematic review. *Current Addiction Reports*, 3(3), 254-267. <https://doi.org/10.1007/s40429-016-0106-y>
- Montalvo, J. F. ve Echeburúa, E. (2004). Pathological gambling and personality disorders: An exploratory study with the IPDE. *Journal of Personality Disorders*, 18(5), 500-505. <https://doi.org/10.1521/pepi.18.5.500.51326>
- Nakagawa, M., Kawanishi, C., Yamada, T., Iwamoto, Y., Sato, R. ... Hirayasu, Y. (2009). Characteristics of suicide attempters with family history of suicide attempt: A retrospective chart review. *BMC Psychiatry*, 9(1), 1-7. <https://doi.org/10.1186/1471-244X-9-32>
- Odağ, C. (1995). *İntihar (özyıkım): Tanım-kuram-sağaltım*. Ege Üniversitesi Basımevi.
- Ögel, K. (2017). *Bağımlılık ve tedavisi temel kitabı*. Yalın Yayıncılık.
- Paterson, M., Whitty, M. ve Boyer, C. (2021). An overview of digital and online strategies to reduce gambling harm. *Health Promotion Journal of Australia*, 32(2), 248-257. <https://doi.org/10.1002/hpja.341>
- Petry, N. M. (2003). A comparison of treatment-seeking pathological gamblers based on preferred gambling activity. *Addiction*, 98(5), 645-655. <https://doi.org/10.1046/j.1360-0443.2003.00336.x>
- Petry, N. M. ve Kiluk, B. D. (2002). Suicidal ideation and suicide attempts in treatment-seeking pathological gamblers. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 190(7), 462-469. <https://doi.org/10.1097/01.NMD.0000022447.27689.96>
- Pietrzak, R. H. ve Petry, N. M. (2005). Antisocial personality disorder is associated with increased severity of gambling, medical, drug and psychiatric problems among treatment-seeking pathological gamblers. *Addiction*, 100(8), 1183-1193. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2005.01151.x>
- Potenza, M. N., Fiellin, D. A., Heninger, G. R., Rounsaville, B. J. ve Mazure, C. M. (2002). Gambling. *Journal of General Internal Medicine*, 17(9), 721-732.

- Schreiber, L., Odlaug, B. L., Won Kim, S. ve Grant, J. E. (2009). Characteristics of pathological gamblers with a problem gambling parent. *The American Journal on Addictions*, 18(6), 462-469. <https://doi.org/10.3109/10550490903206007>
- Schwartz, D. G. (2006). *Roll the bones: The history of gambling*. Gotham Books.
- Stark, S., Zahlan, N., Albanese, P. ve Tepperman, L. (2012). Beyond description: Understanding gender differences in problem gambling. *Journal of Behavioral Addictions*, 1(3), 123-134. <https://doi.org/10.1556/JBA.1.2012.3.5>
- Swanton, T. B. ve Gainsbury, S. M. (2020). Gambling-related consumer credit use and debt problems: A brief review. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 31(17), 21-31. <https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2019.09.002>
- Thon, N., Preuss, U. W., Pölzleitner, A., Quantschnig, B., Scholz, H., ... Wurst, F. M. (2014). Prevalence of suicide attempts in pathological gamblers in a nationwide Austrian treatment sample. *General Hospital Psychiatry*, 36(3), 342-346. <https://doi.org/10.1016/j.genhosppsych.2014.01.012>
- Vaddiparti, K. ve Cottler, L. B. (2017). Personality disorders and pathological gambling. *Current Opinion in Psychiatry*, 30(1), 45-49. <https://doi.org/10.1097/YCO.0000000000000300>
- Vitaro, F., Wanner, B., Brendgen, M. ve Tremblay, R. E. (2008). Offspring of parents with gambling problems: Adjustment problems and explanatory mechanisms. *Journal of Gambling Studies*, 24(4), 535-553. <https://doi.org/10.1007/s10899-008-9096-6>
- Wardle, H. ve McManus, S. (2021). Suicidality and gambling among young adults in Great Britain: results from a cross-sectional online survey. *The Lancet Public Health*, 6(1), 39-49. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(20\)30232-2](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(20)30232-2)
- Wardle, H., John, A., Dymond, S. D. ve McManus, S. (2020). Problem gambling and suicidality in England: Secondary analysis of a representative cross-sectional survey. *Public Health*, 184(4), 11-16. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2020.03.024>
- Welch, S. S. (2001). A review of the literature on the epidemiology of parasuicide in the general population. *Psychiatric Services*, 52(3), 368-375. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.52.3.368>
- Wong, P. W., Chan, W. S., Conwell, Y., Conner, K. R. ve Yip, P. S. (2010). A psychological autopsy study of pathological gamblers who died by suicide. *Journal of Affective Disorders*, 120(1-3), 213-216. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2009.04.001>
- Wong, P. W., Cheung, D. Y., Conner, K. R., Conwell, Y. ve Yip, P. S. (2010). Gambling and completed suicide in Hong Kong: A review of coroner court files. *The Primary Care Companion for CNS Disorders*, 12(6), 1-7.
- Yip, S. W., Steinberg, M. A., Wampler, J., Hoff, R. A., Krishnan-Sarin, S. ve Potenza, M. N. (2017). Relationships between perceived family gambling and peer gambling and adolescent problem gambling and binge-drinking. *Journal of Gambling Studies*, 33(4), 1169-1185. <https://doi.org/10.1007/s10899-017-9670-x>